

POSTANOWIENIE

Dnia 15 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

w sprawie **J. D., M. W., W. K.**,
oskarżonych o czyny z art. 258 § 1 k.k. i in.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 15 lutego 2024 r.,
skarg prokuratora oraz obrońcy oskarżonego J. D.,
na wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 8 sierpnia 2023 r., II AKa 158/22,
uchylający wyrok Sądu Okręgowego w Tarnowie
z dnia 4 marca 2022 r., II K 74/21
i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania,
na podstawie art. 539e § 2 k.p.k. *a contrario*,

p o s t a n o w i ł:

- 1. oddalić obie skargi,**
- 2. kosztami sądowymi postępowania skargowego obciążyć Skarb Państwa i oskarżonego J.D. w częściach na nich przypadających.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Tarnowie z dnia 4 marca 2022 r., II K 74/21, J. D. został uznany za winnego popełnienia:

- czynu z art. 258 § 1 k.k., za który wymierzono mu karę 100 stawek dziennych grzywny po 50 zł,
- czynu z art. 53 ust. 2, art. 63 ust. 3 oraz z art. 56 ust. 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1939 ze zm.; dalej: u.p.n.) w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k., za który wymierzono mu karę roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono na okres próby wynoszący 3 lata oraz 200 stawek dziennych grzywny po 50 zł,
- czynu z art. 62 ust. 1 u.p.n., za który wymierzono mu karę 100 stawek dziennych grzywny po 50 zł,
- czynu z art. 263 § 2 k.k., za który wymierzono mu 50 stawek dziennych grzywny po 50 zł.

Jednostkowe kary grzywny wymierzone J.D. zostały połączone i wymierzono mu karę łączną grzywny w wysokości 350 stawek dziennych po 50 zł. W odniesieniu do J. D. wyrok zawierał ponadto rozstrzygnięcia w przedmiocie obowiązku okresu próby, przepadku, nawiązki, zaliczenia na poczet kary okresu rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie, kosztów procesu.

Tym samym wyrokiem M. W. został uznany za winnego popełnienia:

- czynu z art. 258 § 1 k.k., za który wymierzono mu karę roku pozbawienia wolności,
- czynu z art. 56 ust. 3 u.p.n. w zw. z art. 12 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k., za który wymierzono mu karę 3 lat i 3 miesięcy pozbawienia wolności oraz grzywnę w wysokości 100 stawek dziennych po 50 zł.

Kary jednostkowe zostały połączone i jako karę łączną wymierzono M.W. karę 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności. W stosunku do M. W. wyrok zawierał ponadto rozstrzygnięcia w przedmiocie nawiązki, przepadku, zaliczenia na poczet kary okresu rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie i kosztów procesu.

Wyrok Sądu Okręgowego odnosił się również do odpowiedzialności karnej W.K., który został uznany za winnego popełnienia:

- czynu z art. 258 § 1 k.k., za który wymierzono mu karę roku pozbawienia wolności;

- czynu z art. 56 ust. 3 u.p.n. w zw. z art. 12 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k., za który wymierzono mu karę 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz grzywnę w wysokości 100 stawek dziennych po 50 zł.

Kary jednostkowe zostały połączone i jako karę łączną wymierzono W. K. karę 3 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności. W stosunku do tego oskarżonego wyrok zawierał ponadto rozstrzygnięcia w przedmiocie nawiązki, przepadku, zaliczenia na poczet kary okresu rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie i kosztów procesu.

Postępowanie odwoławcze zostało zainicjowane apelacjami prokuratora oraz obrońców W. K. i M. W. W apelacji obrońcy W. K. został podniesiony zarzut „obrazy przepisów postępowania, a to art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k., poprzez zaniechanie złożenia przez Sędzię Sądu Okręgowego X.Y.. żądania wyłącznie jej od orzekania, w sytuacji, gdy zachodzą uzasadnione wątpliwości co do jej bezstronności – oskarżony J. D. korzystał z pomocy Kancelarii [...], w której adwokatem jest jej córka X.Y..”.

Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z dnia 8 sierpnia 2023 r., II AKa 158/22, uchylił zaskarżony wyrok, uznając za zasadny zarzut obrazy art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k., podniesiony w apelacji obrońcy W. K.– przy czym uchylenie wyroku, na podstawie art. 435 k.p.k., odnosiło się także do oskarżonych J. D. oraz M. W.– i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Tarnowie.

Skargę w trybie przepisów rozdziału 55a k.p.k. wnieśli prokurator i obrońca J.D.. Prokurator zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, na niekorzyść wszystkich trzech oskarżonych, zarzucając „obrazę art. 437 § 2 k.p.k. poprzez bezpodstawne i dowolne uznanie, iż w sprawie zachodzą przesłanki uzasadniające uchylenie wyroku Sądu I Instancji i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, na skutek dopuszczenia się przez Sąd Okręgowy w Tarnowie, w toku przedmiotowego postępowania obrazy przepisów postępowania, a to art. 41 § 1 k.p.k. i art. 42 § 1 k.p.k., a w szczególności, iż to domniemane uchybienie mogło mieć wpływ na treść orzeczenia”, w konsekwencji czego wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie.

Obrońca oskarżonego J. D. wyrok kasatoryjny w całości co do tego oskarżonego i zarzucił „naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie art. 437 § 2 k.p.k., polegające na uchyleniu zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Tarnowie z dnia 4 marca 2022 r. i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania ze względu na stwierdzenie naruszenia przez Sąd I instancji art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k., które to naruszenie w ocenie Sądu odwoławczego mogło mieć wpływ na treść wydanego wyroku, w sytuacji, gdy Sąd Okręgowy w Tarnowie nie dopuścił się uchybień we wskazanym zakresie, a w szczególności nie wskazano, jaki ewentualny wpływ na treść wydanego orzeczenia mogły mieć okoliczności podnoszone w treści apelacji obrońcy W. K.” i wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie do ponownego rozpoznania.

Pisemną odpowiedź na skargę obrońcy J. D. złożył prokurator, wnosząc o jej uwzględnienie.

Odpowiedź na obie skargi przedłożył obrońca oskarżonego W. K. wnosząc o ich oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skargi należało oddalić jako niezasadne.

Sąd odwoławczy przyjął za podstawę orzeczenia kasatoryjnego przesłankę w postaci konieczności przeprowadzenia na nowo przewodu w całości. W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2019 r., I KZP 3/19 (OSNK 2019, z. 6, poz. 31), stwierdzono, że „konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości, o której mowa w art. 437 § 2 zdanie drugie *in fine* k.p.k., jako powód uchylenia przez sąd odwoławczy zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, zachodzi wówczas, gdy orzekający sąd pierwszej instancji naruszył przepisy prawa procesowego, co skutkowało, w realiach sprawy, nierzetelnością prowadzonego postępowania sądowego, uzasadniającą potrzebę powtórzenia (przeprowadzenia na nowo) wszystkich czynności procesowych składających się na przewód sądowy w sądzie pierwszej instancji”.

W tej sprawie konieczność przeprowadzenia pierwszoinstancyjnego przewodu sądowego na nowo Sąd odwoławczy wywiódł z obrazu art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k., tj. faktu orzekania w I instancji przez Sąd, w składzie którego zasiadał sędzia, który – w ocenie Sądu Apelacyjnego w Krakowie – powinien złożyć oświadczenie o zaistnieniu podstaw do jego wyłączenia od rozpoznania tej sprawy. Sąd Apelacyjny szeroko uargumentował swoje stanowisko. Wskazał bowiem, że jeden z oskarżonych, J. D., reprezentowany był w toku postępowania przez adw. H. Z. i adw. M. K. z Kancelarii [...]. Sąd Apelacyjny podkreślił, że w tej samej Kancelarii, co wyżej wymienieni, „zatrudniona” jest także adw. X.Y., córka sędzi X.Y., która zasiadała w składzie orzekającym Sądu Okręgowego. Sąd odwoławczy zauważa, że adw. X.Y. osobiście nie występowała w przedmiotowej sprawie, jednakże opis działalności Kancelarii [...] znajdujący się na jej stronie internetowej sugeruje, że sprawy, którymi zajmuje się ta Kancelaria, omawiane są wspólnie przez wszystkich adwokatów i radców prawnych z tej kancelarii, a także, że praktycznie każdy członek zespołu jest w każdą z prowadzonych przez Kancelarię spraw w jakiś (choćby tylko minimalny) sposób zaangażowany. Sąd Apelacyjny powołał się ponadto na treść znajdującego się w aktach sprawy upoważnienia do obrony, na mocy którego został ustanowiony obrońca J. D.. W nagłówku tego dokumentu znajduje się logo Kancelarii [...], a pod tym logiem wymienieni są wszyscy adwokaci i radcowie prawni świadczący usługi prawne w ramach tej kancelarii. Jedną z wymienionych tam osób jest właśnie adw. X.Y.. Sąd Apelacyjny zwrócił również uwagę na to, że układ procesowy zaistniały w tej sprawie jest bardzo podobny do sytuacji, którą ustawodawca opisał w art. 40 § 1 pkt 3 k.p.k. Sąd odwoławczy zauważył, że gdyby to adw. X.Y. udzielono pełnomocnictwa (choćby tylko substytucyjnego) do reprezentowania którejś ze stron postępowania, to SSO X.Y., jako jej matka, byłaby wyłączona od udziału w tej sprawie z mocy samego prawa, bez potrzeby składania osobnego wniosku o jej wyłączenie. W ocenie Sądu Apelacyjnego sytuacja, w której córka orzekającej w tej sprawie SSO X.Y. pozostaje w bliskich relacjach zawodowych z obrońcami jednego z oskarżonych i w której może zachodzić przypuszczenie – chociażby tylko w odbiorze społecznym – że mogła ona w jakimkolwiek (nawet minimalnym) stopniu angażować się w kształtowanie jego linii obrony, winna była skłonić SSO

X.Y.. do poddania się weryfikacji, o której mowa w art. 41 § 1 k.p.k. Podsumowując, jako powód uchylenia wyroku Sąd Apelacyjny wskazał to, że „w odbiorze społecznym oraz przez niektóre strony wydający zaskarżony wyrok sąd mógłby być postrzegany jako organ pozbawiony przymiotów niezależności, bezstronności i niezawisłości” (s. 7 uzasadnienia wyroku).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że przesłanka konieczności przeprowadzenia na nowo przewodu w całości zachodzi m.in. w sytuacji, gdy w sprawie orzekał sędzia, który powinien podlegać wyłączeniu w trybie art. 41 § 1 k.p.k. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2023 r., IV KS 18/23; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2022 r., III KS 5/22; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2021 r., IV KS 3/21; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lipca 2017 r., V KS 7/17). Jest to przykład innego niż dowodowe uchybienia proceduralnego, które rzutuje na rzetelność całego prowadzonego postępowania.

Obie skargi wskazywały na brak uchybienia stwierdzonego przez Sąd Apelacyjny, ewentualnie na brak wpływu zaistniałego uchybienia na treść orzeczenia. Rzecz jednak w tym, że orzekanie przez sędziego, który powinien podlegać wyłączeniu, rzutuje na rzetelność całego postępowania, a więc wywiera wpływ na każdą czynność procesową dokonaną w jego toku. Oznacza to, że orzeczenie wydane w takich warunkach nie może się ostać, przede wszystkim z uwagi na konieczność zapewnienia stronom postępowania karnego dostępu do obiektywnego, niezależnego, bezstronnego sądu. Wypada jednocześnie wyraźnie podkreślić, że już w uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny zaznaczył, iż uchylenie wyroku na opisaną tu podstawie nie oznacza, iż Sąd odwoławczy jest przekonany, że w tej sprawie SSO X.Y.. orzekała w sposób stronniczy, a także, że łagodniejsze niż innych oskarżonych potraktowanie oskarżonego J. D. było wynikiem akurat tego, iż był on reprezentowany przez prawników z Kancelarii, w której pracuje jej córka. Sąd odwoławczy określił się jako „daleki od formułowania takich twierdzeń”, jednakże podkreślił, że nie mógł zignorować faktu, iż uzasadnione wątpliwości co do bezstronności SSO X.Y.. nasunęły się niektórym stronom niniejszego postępowania, które powzięły wiedzę o tych okolicznościach po zakończeniu

postępowania przed Sądem pierwszej instancji, jak również mogłyby się nasunąć każdemu przeciętnemu postronnemu obserwatorowi.

Trzeba stanowczo podkreślić, że Sąd Najwyższy z uwagi na prawne uwarunkowania skargi z rozdziału 55a k.p.k. nie jest uprawniony do oceny prawidłowości kontroli odwoławczej przeprowadzonej w tej sprawie, tak jak czyni to na potrzeby kasacji. Zakres rozpoznania sprawy w postępowaniu skargowym jest bowiem bardzo ograniczony. Postępowanie to ma na celu jedynie stwierdzenie, czy uchylając wyrok sądu pierwszej instancji i przekazując sprawę do ponownego rozpoznania, sąd odwoławczy kierował się podstawami wydania wyroku kasatoryjnego wskazanymi w art. 539a § 3 k.p.k. oraz czy takie rozstrzygnięcie było w konkretnej sprawie konieczne (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 czerwca 2021 r., III KS 1/21; z dnia 31 maja 2021 r., V KS 13/21). Dlatego też rozpoznając skargi wniesione w tej sprawie Sąd Najwyższy nie mógł wejść w rolę Sądu odwoławczego i dokonać ponownej, własnej oceny zasadności zarzutu podniesionego w jednej z apelacji (i popartego na rozprawie apelacyjnej przez obrońcę drugiego z oskarżonych), dotyczącego prawa oskarżonych do bezstronnego sądu. Autorzy skarg w istocie domagają się od Sądu Najwyższego, aby zajął inne niż Sąd Apelacyjny stanowisko co do zasadności ww. zarzutu apelacyjnego. Tymczasem, jak już wspomniano, ze względu na specyficznie ujęty zakres kognicji Sądu Najwyższego rozpoznającego skargę, Sąd Najwyższy musi poprzestać na stwierdzeniu, że: 1) *prima facie* argumentacja Sądu Apelacyjnego co do zasadności zarzutu apelacyjnego dotyczącego udziału w składzie orzekającym SSO X.Y.. nie jawi się jako arbitralna czy pozbawiona podstaw faktycznych i prawnych; 2) podany w uzasadnieniu wyroku Sądu odwoławczego powód wydania wyroku kasatoryjnego (udział w orzekaniu *iudex suspectus*) rzeczywiście musi skutkować koniecznością ponownego przeprowadzenia przewodu przed Sądem I instancji. Sąd Najwyższy nie stwierdził, aby argumenty podane przez Sąd Apelacyjny na rzecz konieczności powtórzenia przewodu sądowego były *prima facie* arbitralne lub nie znajdowały oparcia w okolicznościach tej sprawy. O arbitralności oceny Sądu Apelacyjnego nie przesądza eksponowane w szczególności w skardze prokuratora użycie przez ten Sąd określenia, że adw. X.Y.. jest „zatrudniona” w kancelarii [...], co ma sugerować jej podległość służbową,

podczas gdy jest ona partnerem w tej kancelarii. Nie ma bowiem wątpliwości, że Sąd Apelacyjny użył tego określenia w jego potocznym znaczeniu, wskazując jednocześnie na konkretne okoliczności, które w jego ocenie mogą u postronnego obserwatora wzbudzić wątpliwości co do bezstronności Sądu I instancji.

Podsumowując, Sąd odwoławczy określił w uzasadnieniu swego wyroku konkretną podstawę orzekania kasatoryjnego, mieszczącą się w ustawowym katalogu takich podstaw wymienionym w art. 437 § 2 *in fine* k.p.k. i została ona wystarczająco przez ten Sąd umotywowana.

Wobec powyższego należało orzec jak w części dyspozytywnej postanowienia.

[PGW]

[ał]